

TEMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 8894
Tarih : 15.10.2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bölgesel eşitsizlikler Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca uygulanagelen bilinçli ekonomi politik politikalar nedeniyle derinleşmektedir. Özellikle Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler iktisadi ve sosyal gelişmişliğe ilişkin tüm verilerde son sıralarda yer almaya devam etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) yayınladığı 2023 yılı Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması sonuçlarına göre en düşük gelir TRB2 yani Van, Muş, Bitlis ve Hakkâri bölgesinde gerçekleşmiştir. Derinleşen bölgesel eşitsizliklerin sebeplerinin tespit edilmesi ve çözümü için gerekli çalışmaların amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddelerine göre meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

Sezai Temelli
DEM Parti Grup Başkanvekili
Muş Milletvekili

Gülüstan Kılıç Koçyiğit
DEM Parti Grup Başkanvekili
Kars Milletvekili

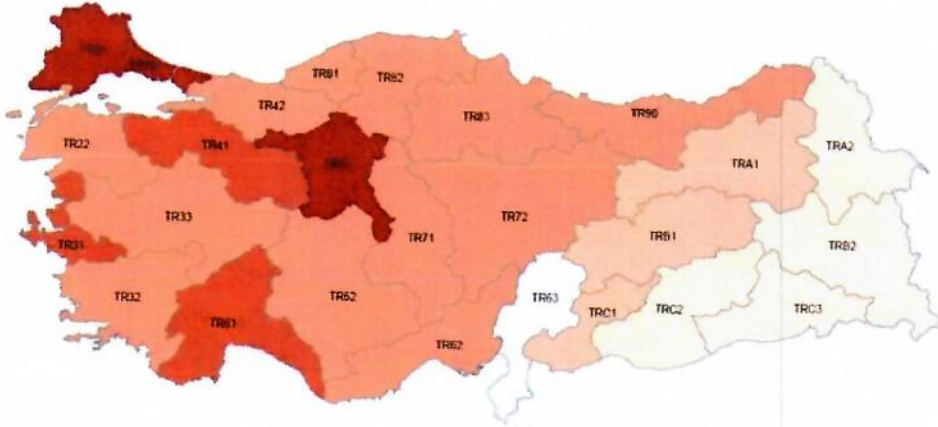

GEREKÇE

Türkiye ekonomisi yüksek enflasyon, döviz kuru, faiz, işsizlik, hayat pahalılığı, borçluluk, cari açık, üretimde dışa bağımlılık, düşük ücretler, vergi ve gelir dağılımı adaletsizliği gibi yapısal birçok problemin yanı sıra bölgesel eşitsizliklerin de derin bir şekilde yaşandığı bir yapıya sahiptir.

Geçtiğimiz günlerde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) gelir dağılımı istatistiklerinin hesaplandığı 2023 yılı Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması sonuçlarını açıkladı. 6 Şubat 2023 Depremleri nedeniyle TR63 yani Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye bölgesinin dahil edilmediği araştırmaya göre en düşük gelir TRB2 yani Van, Muş, Bitlis ve Hakkâri bölgesinde gerçekleşmiştir.

TÜİK 2023 yılı Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'na göre Türkiye'de yıllık ortalama eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert geliri 2023 yılında 90 bin 116 TL iken gelirin en yüksek olduğu bölge 124 bin 723 TL ile İstanbul bölgesi olmuştur. Bu bölgeyi, 115 bin 758 TL ile Ankara bölgesi ve 107 bin 583 TL ile Tekirdağ, Edirne, Kırklareli bölgesi izlemiştir. En düşük yıllık ortalama eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert geliri ise 41 bin 385 TL ile Van, Muş, Bitlis, Hakkâri bölgesinde gerçekleşmiştir. Aşağıdaki haritadan da görüleceği üzere en düşük gelire sahip iller her sene olduğu gibi bu sene de Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı iller olmuştur. Yine benzer biçimde Sanayi Bakanlığı tarafından yayınlanan Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması gibi pek çok veriye göre gelişmişlikte en geride kalan 6. kademe il ve ilçeler yine Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı yerlerdir.

Bölgesel eşitsizlikler Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca bilinçli bir şekilde ekonomi politik bir tercih olarak uygulanagelen politikaların bir neticesinde günümüze kadar gelerek derinleşmiştir. Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı bölgelerin geri bırakılması, Şark Islahat Planı'ndan Umumi Müfettişlikler'e, OHAL uygulamalarından kayyumlara kadar devam eden bir sürekliliği ortaya koymaktadır. Türkiye'de Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları kentlerin başta ekonomik gelişmişlik verileri olmak üzere neredeyse istatistiğe konu olan bütün alanlarda en geride yer alması rastlantı değildir. Yoksulluk rakamlarının bölge illeri arasında el

değiştirmesi ve bölgeye ilişkin bu benzeri birçok veri bölgedeki yoksulluğun dönemsel değil, bilinçli ve sistematik tercihler bütünü sonucunda ortaya çıktığını, kronik bir hal aldığını açıkça göstermektedir.

OHAL, köy boşaltmalar, kayyım, göç ettirme/insansızlaştırma/yerinden etme politikaları, sınır kapılarının kapatılarak sınır ticaretinin durma noktasına getirilmesi, iktisadi ayrımcılık, mera ve yayla yasakları gibi bölgeye yönelik özel uygulamalar bölge ekonomisini süreç içerisinde çökme noktasına getirmiştir. Bölgede yaşanan çatışmalı ortamından dolayı ortaya çıkan zorunlu göçle birlikte sanayi, tarım ve hayvancılık alt yapısı yok olma aşamasına gelmiştir. Bunların neticesinde bölgede işsizlik de yoksulluk da gün geçtikçe artmaya devam etmektedir. Bölgedeki işsizlik, özellikle genç ve kadın işsizlik oranları, Türkiye ortalamasının çok üzerindedir. Batıya göç etmek zorunda bırakılan Kürtler metropollerde çoğunlukla kayıt dışı, güvencesiz ve ucuz işgücü olarak kullanılmaya devam etmektedir. Özellikle güvenlik gerekçesiyle mera alanlarının özel güvenlik bölgesi ilan edilmesi ve yayla yasakları Şırnak, Hakkâri ve Bitlis başta olmak üzere arazi tipi gereği elinde hayvancılık yapmaktan başka çare bulunmayan kentlerde sıkça uygulanmakta, bu da hem metropollere göç edilmesine hem de işsizliğe ve yoksulluğa sebep olmaktadır.

Dünden bugüne değişmeyen devletin resmi politikası olarak Kürtlerin yoğun yaşadığı illerin geri bırakılması sonucu ortaya çıkmış bölgesel eşitsizlikler, bugün AKP-MHP iktidarı tarafından devralınarak farklı formlarda sürdürölmektedir. Türkiye'nin barış yerine güvenlikçi politikaları tercih etmesi siyasi maliyetlerin yanında iktisadi maliyetleri de beraberinde getirmiş, yurttaşların refahı için ayrılması gereken bütçeyi küçölmüştür. TÜİK'in 2023 yılı Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nda bir kere ortaya çıktığı üzere derinleşen bölgesel eşitsizliklerin sebeplerinin tespit edilmesi ve çözümü için gerekli çalışmaların amacıyla bir araştırma komisyonu kurulmalıdır.